

Fokken op natuurlijke geboorten is mogelijk, maar stuit nog op weerstand

Dikbil zonder keizersnede

Dikbilkoeien die zonder problemen natuurlijk afkalven. Het gebeurt nog maar zelden, maar het is wel degelijk mogelijk. In het project 'Natuurlijke Luxe' is onderzoek gedaan naar de mogelijkheden om het aantal keizersneden terug te dringen. De motivatie van fokkers zal bepalen op wat voor termijn de aanpak van het fokken van dieren met ruimere bekkens leidt tot resultaat.

tekst **Wichert Koopman**

18 april 2008. Vragen van het Nederlandse Kamerlid Marianne Thieme aan de minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit. 'Deelt u de mening dat het onacceptabel is om vanwege economische redenen een koeienras in stand te houden dat vrijwel geheel afhankelijk is van keizersneden ten behoeve van de voortplanting?'

Of de sector het nu leuk vindt of niet, de politiek kijkt kritisch mee over de schouder van de vleesveehouder. De keizersnede als ingreep om leed voor moeder en kalf bij zware verlossingen te voorkomen, staat niet ter discussie. Het routinematig toepassen ervan stuit wel op maatschappelijke weerstand. Minister Verburg kon de vragen van de Partij voor de Dieren destijds pareren door te verwijzen naar het project Natuurlijke Luxe, een onderzoek naar de mogelijkheden voor natuurlijke geboorten bij de rassen Belgisch witblauw en verbeterd roodbont. De onderzoeksfase van het project is inmiddels afgerond. De stamboeken beslissen over het vervolg.

Bot op bot

De Federatie van Vleesveestamboeken nam in 2005 zelf het initiatief voor een studie naar de mogelijkheden om het aantal keizersneden bij dikbilkoeien terug te dringen. De vraag werd, met financiële ondersteuning van het toenmalige ministerie van LNV, voorgelegd aan Wageningen UR Livestock Research. Projectleider Jan ten Napel vertelt dat vanaf de start van het project gekozen

Een verbeterd roodbontkalf dat op natuurlijke wijze ter wereld kwam

werd voor een brede aanpak waarbij veel aandacht is besteed aan communicatie met alle betrokken partijen. 'Al snel was duidelijk dat er technisch best oplossingen waren voor het terugdringen van het aantal keizersneden. Maar het uitvoeren van de keizersnede is bij de dikbilrassen standaard praktisch geworden. Enerzijds om schade aan koe en kalf bij een zware geboorte te voorkomen, anderzijds om het afkalfproces beter te kunnen plannen. Het blijkt erg lastig om deze traditie te doorbreken. Bovendien vrezden veel fokkers dat selectie op minder keizersne-

Vlaams initiatief heeft succes, maar krijgt geen vervolg

Ook in Vlaanderen is een aantal jaar geleden onderzoek gedaan naar natuurlijk afkalven bij Belgisch witblauwe koeien, waarbij onder andere inwendige bekkenmaten werden gemeten. Geert Hoflack, destijds werkzaam voor de faculteit Diergeneeskunde in Gent, was als dierenarts bij het onderzoek betrokken. In samenwerking met fokker Luc Lips en hoogleraar Dirk Lips besloot hij op particulier initiatief het wetenschappelijk onderzoek een praktisch vervolg te geven. Ze kochten een flink aantal koeien met ruime bekkenmaten of die natuurlijk hadden afgekald, aan en spoelden ze met stieren waarvan de fokkers vermoedden dat de dochters makkelijk zouden kunnen afkalven. 'Een handicap

Geert Hoflack: 'Weinig interesse voor natuurlijk afkalven'

was dat we niet beschikten over fokwaarden en ons enkel moesten baseren op uiterlijke kenmerken van de koeien, zoals een lang en breed bekken en hoge staartimplant', geeft Hoflack aan.

Het project was een succes. 'Na acht jaar werd zo'n twintig procent van de kalveren gemakkelijk natuurlijk geboren', vertelt de dierenarts. 'Maar de grootste winst voor ons is dat we nu beschikken over grote, zware koeien. In een dekstier uit een koe van duizend kilo is iedere boer geïnteresseerd. We hebben dan ook veel stieren voor de fokkerij kunnen verkopen.'

Toch is natuurlijk afkalven geen criterium meer in het fokbeleid op het bedrijf van Lips. 'Enerzijds hadden we de pech dat veel van de stieren die we gebruikten, drager bleken van erfelijke gebreken. Anderzijds is er vanuit de sector op dit moment helaas heel weinig interesse in natuurlijk afkalven.'

den ten koste gaat van de luxe van de bespiering en de kwaliteiten van het ras.' Volgens Ten Napel is het niet in de eerste plaats de zware bespiering, maar veel meer de omvang van het geboortekanaal van het moederdier dat natuurlijk afkalven belemmert. 'Geboorteproblemen worden veroorzaakt door bot-op-botcontact tussen moeder en kalf. De spieren geven tot op zekere hoogte wel mee', aldus de onderzoeker. 'In het verleden kalfden nog veel koeien van dikbilrassen op natuurlijke wijze. Men is echter gaan fokken op korte, gedrongen dieren. Ongeveer is dit ten koste gegaan van de ruimte in het bekken van de koeien, terwijl de kalveren niet lichter zijn geworden. Verminderen van het aantal keizersneden kan dus enerzijds door te kiezen voor stieren die kalveren verwekken die minder zwaar worden geboren, anderzijds door te fokken op een ruimer geboortekanaal.'

Inwendige bekkenhoogte

Om inzicht te krijgen in de ruimte van het geboortekanaal, moet het bekken inwendig gemeten worden. Sinds 2006 zijn voor het project Natuurlijke Luxe in totaal 1240 dieren van het verbeterd roodbont en 713 Belgische witblauwen gemeten. Om inzicht te krijgen in de groei van het bekken, is een deel van de koeien meerdere jaren onderzocht. De inwendige bekkenhoogte blijkt bij het ouder worden nog aanzienlijk toe te nemen.

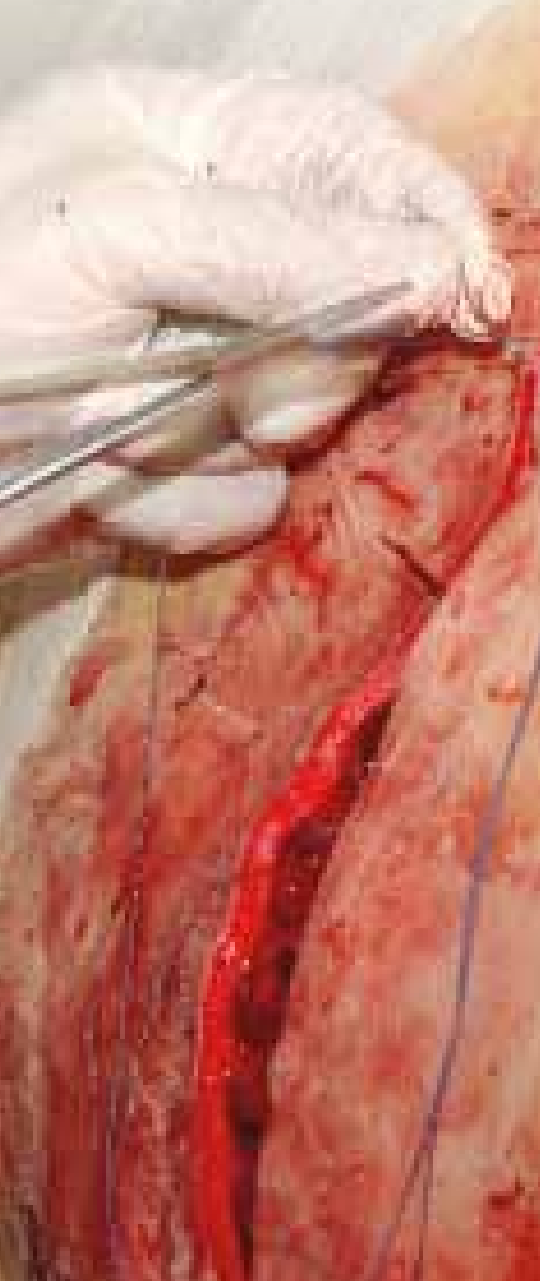
De kans op een probleemloze natuurlijke geboorte neemt vrij snel toe vanaf een inwendige bekkenhoogte van 20,5 centimeter. Bij beide rassen voldeed 21 procent van de gemeten dieren aan deze norm,

naam	fokwaarde
Graphite de Dessous la Ville	+ 1,11
Harrison de Saint-Fontaine	+ 0,71
Unicus van Phaenocryst	+ 0,56
Van de Broake Davidson	+ 0,47
Patamon van Knedo	+ 0,41
Agib van de Wildebeek	-0,89
Harrison de La Platte	-0,77
Emous van 't Woud	-0,45
Claas ter Reybroeck	-0,32
Van de Buisakker Oscore	-0,12

Tabel 1 – Hoogste en laagste fokwaarden voor inwendige bekkenhoogte van Belgisch-witblauwstieren (betrouwbaarheid minstens 40 procent)

naam	fokwaarde
Herman van de Weteringhoeve	+1,49
Evert van de Valkenweide	+1,35
Gwen van Vredenburg	+1,27
Leander van Vredenburg	+1,07
Burg's Billy 2	+0,85
Joost van Vredenburg	-0,78
Janus van 't Stouwpad	-0,69
Jacco van Vredenburg	-0,58
Red Bill 3	-0,57
Theo AZ	-0,48

Tabel 2 – Hoogste en laagste fokwaarden voor verbeterd roodbontstieren (betrouwbaarheid minstens 40 procent)

met name oudere koeien. Een ruim bekken is overigens geen garantie voor succesvol natuurlijk afkalven, maar bij ruime koeien kan het wel voorzichtig worden geprobeerd. Ongeveer de helft van de veehouders die deelnamen aan het project, heeft ervaring opgedaan met natuurlijke verlossingen. Dit leidde niet tot meer kalversterfte.

Inwendige bekkenhoogte blijkt een kenmerk waarop goed kan worden gefokt. Er is een aanzienlijke variatie tussen koeien en de erfelijkheidsgraad van het kenmerk is hoog. Ten Napel: 'Het is niet meer de vraag of het kan, maar of je het wilt.' Door het lange generatie-interval is het verminderen van het aantal keizersneden via de fokkerij wel een zaak van lange adem. Volgens Ten Napel is het theoretisch mogelijk om in 2020 de helft van de dikbilkalveren natuurlijk geboren te laten worden. Voorwaarde hiervoor is wel dat alle fokkers selectie op ruimere dieren serieus nemen en dat stieren die de bekkenmaten verkleinen, niet meer worden ingezet. Of dat in de praktijk zal gebeuren, is nog maar de vraag.

Achterkant of zijkant

Nu het project is afgerond, beslissen de stamboeken over een vervolg. De eerste fokwaarden zijn inmiddels berekend, maar zijn nog gebaseerd op kleine aantallen dieren. Om betrouwbare fokwaarden te kunnen berekenen, zullen nog meer gegevens over bekkenmaten verzameld moeten worden. Dit zou efficiënt gecombineerd kunnen worden met inschrijving in het stamboek.

Het stamboek Verbeterd Roodbont Vleeras geeft bij monde van voorzitter Johan van der Ven aan graag verder te willen. Een stamboekinspecteur zal worden opgeleid om metingen te kunnen uitvoeren. 'Onder onze leden leven nog best veel vragen en zijn er tegenstanders', geeft Van

der Ven aan. 'Maar de meerderheid wil werken aan meer natuurlijke geboorten door te fokken op iets grotere en langere dieren, ook al moeten we dan misschien iets toegeven op bespiering. We hebben op vergaderingen veel met onze leden over de problematiek gepraat. Wij vinden het belangrijk dat we de maatschappij laten zien dat we ons best doen om het aantal keizersneden terug te dringen.'

Het Belgisch-witblauwstamboek zal een vervolg op het project niet actief ondersteunen. 'We hebben een rasstandaard en daar houden we ons aan', liet het bestuur onlangs weten. Jan van de Wiel, die namens het stamboekbestuur zitting had in de stuurgroep van Natuurlijke Luxe, kent de verdeeldheid en toont begrip voor de sceptici. 'Je kunt de bestaande praktijk niet in een paar jaar 180 graden draaien. Het project heeft een goede aanzet gegeven, maar er zijn ook nog heel veel vraagtekens.' Eigenlijk begint het nu pas, stelt Van de Wiel. 'De resultaten in het eindrapport zijn gebaseerd op een beperkte hoeveelheid meetgegevens en dat is onvoldoende om kritische veehouders over de streep te trekken. Veel fokkers zijn er nog steeds van overtuigd dat de keizersnede zowel voor het dier als bedrijfseconomisch de beste oplossing is', aldus Van de Wiel. 'Zolang een blauwefokker niet zeker weet of het kalf er aan de achterkant uitkan, kiest hij ervoor om het er aan de zijkant uit te halen.'

Gemotiveerde fokkers

Ed Neerincx, waarnemend voorzitter van de Federatie van Vleesveestamboeken, spreekt zijn teleurstelling uit over de stellingname van het bestuur van het witblauwstamboek. Maar hij laat zich er ook niet door ontmoedigen. 'Als het niet via het stamboek lukt, zullen we het met de gemotiveerde individuele fokkers moeten doen. Het federatiebestuur vindt het belangrijk dat het terugdringen van het aantal keizersneden positief wordt opgepakt, mede vanwege de politieke druk. Hopelijk kunnen we met de resultaten de tegenstanders in de toekomst ook over de streep trekken.'

Op wat voor manier het project Natuurlijke Luxe een vervolg krijgt, is nog onzeker. CRV heeft al aangegeven de berekening van fokwaarden voor bekkenhoogte uit te willen voeren, maar voor betrouwbare cijfers zijn nog veel meetgegevens nodig. Hoe het uitvoeren van metingen gefinancierd moet gaan worden, is nog onderwerp van gesprek. Bij deze gesprekken is onder andere de vakgroep Vleesveehouderij van LTO Nederland betrokken. |